

Provinciale Staten van Gelderland
T.a.v. Griffie, mevrouw F. van Hooijdonk

Deventer, 22 september 2021

Kenmerk: 202109/01

Betreft: Reflecties coronarekening

Geachte leden van Provinciale Staten,

De overheid speelt een hoofdrol in het aanpakken van de Coronacrisis en haar gevolgen. Geen wonder dat de plaats van de overheid in deze fase groeit. Hoewel het vooral het Rijk en gemeenten zijn waar aan gedacht wordt bij overheid hebben ook provincies een bijdrage geleverd. Overijssel en Gelderland hebben vele miljoenen vrijgemaakt om de gevolgen van corona mee op te vangen en tegelijkertijd provinciale ambities te realiseren.

Om te monitoren wat er met deze middelen gebeurt, heeft de Rekenkamer Oost-Nederland de coronarekening opgesteld voor Gelderland en Overijssel. Een vergelijking tussen beide provincies was moeilijk te maken. Tegelijkertijd zijn de verschillen (en de overeenkomsten) interessant voor Provinciale Staten (PS) en dan vooral vanuit lerend perspectief. Wat hadden we anders kunnen doen en wat juist niet? In de toekomst doen zich vast meer (onverwachte) crisissen voor waarbij snel acteren gewenst is en dan is goed om hier juist in rustigere tijden over na te denken. Met onze reflecties op de verschillen en overeenkomsten leveren we daar graag een bijdrage aan. Hieronder leest u welke drie punten wij daar uit halen.

1. Hoeveel beslissingsruimte geven PS aan GS om (snel) te handelen in crisissituaties?

Er is een duidelijk verschil in snelheid waarmee PS middelen beschikbaar hebben gesteld voor de Corona-aanpak en de besluiten die door PS zelf zijn genomen over de maatregelen. PS Gelderland hebben in periode april en mei 2020 in totaal € 60 miljoen beschikbaar gesteld voor de acute en overbruggingsfase. Daarbij hebben PS financiële en handelingsruimte aan GS gegeven om snel en slagvaardig te werken. GS werkte de maatregelen uit. Verantwoording volgt in de meeste situaties pas achteraf. PS Overijssel daarentegen hebben zelf een besluit genomen over de maatregelen. De bijbehorende extra financiële middelen zijn in juli 2020, november 2020 en in juli 2021 vastgesteld. In de periode voor de besluitvorming in juli 2020 zijn er binnen de bestaande investeringsvoorstellen en beleid al acties en maatregelen in gang gezet. Voor de Corona-aanpak is in totaal € 156 miljoen¹ beschikbaar gesteld voor met name de overbruggings- en herstelfase.

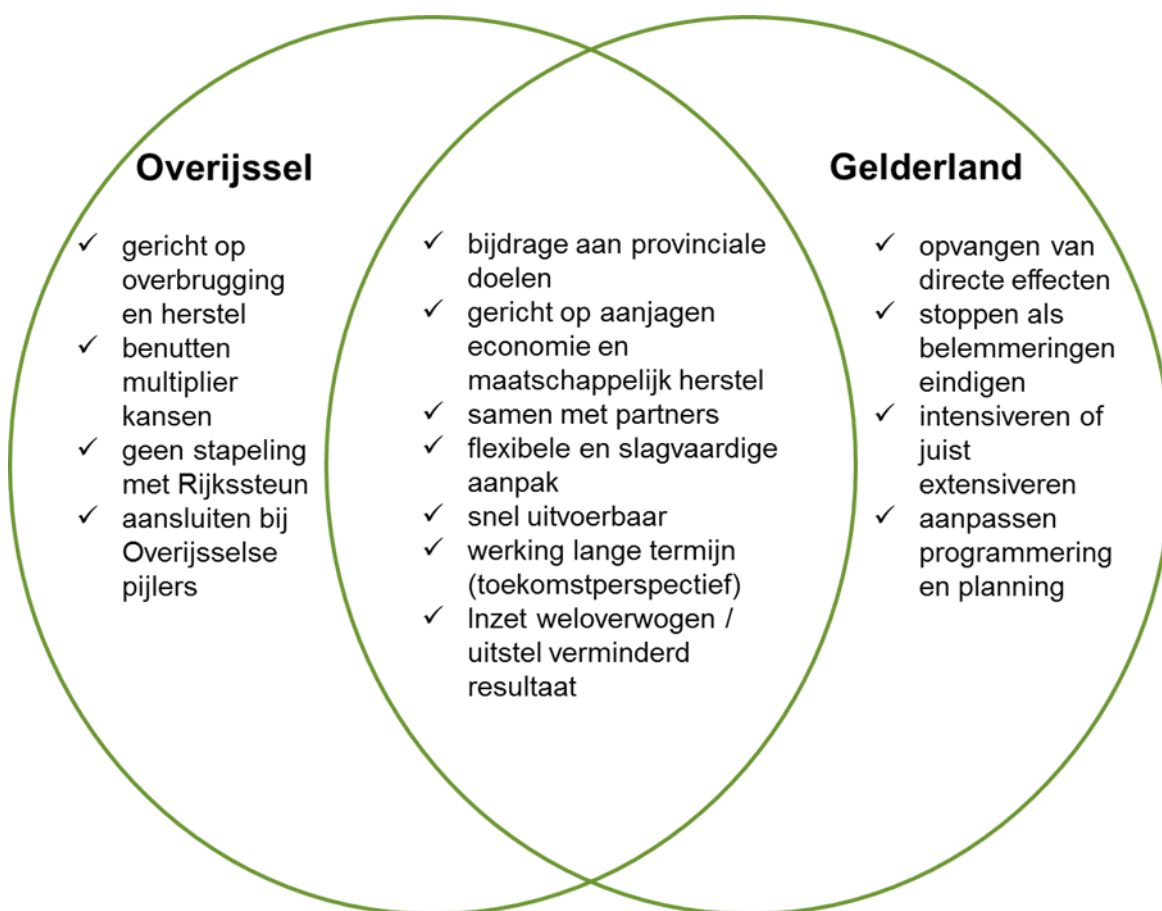
¹ Hiervan is € 89 miljoen in 2020 beschikbaar gesteld.

Beide provincies hadden proactief handelen hoog in het vaandel staan. Daarbij zijn verschillende keuzes gemaakt, zoals we in de vorige alinea hebben laten zien. Dit biedt mogelijkheid tot reflectie. Hoe belangrijk zijn snelheid en de beslissingsruimte van PS ten tijde van crisis?

2. Wat is de waarde van een afwegingskader bij het kiezen van maatregelen?

In beide provincies zijn uitgangspunten voor de maatregelen geformuleerd. Uitgangspunten die voor een belangrijk deel vergelijkbaar zijn (zie figuur 1). Zo zijn provinciale doelen leidend, samen met partners en flexibiliteit belangrijk.

Figuur 1 Uitgangspunten en afwegingscriteria voor coronamaatregelen/projecten

Bron: Statenbrieven en -voorstellen

Het vaststellen van uitgangspunten en/of een afwegingskader past bij de kaderstellende rol van PS. Deze kaders hebben vervolgens een functie bij het selecteren van maatregelen. In Gelderland waar PS veel ruimte aan GS hebben gegeven is het belang van een dergelijk kader nog groter dan in Overijssel waar PS over maatregelen hebben besloten. Dit verklaart mogelijk ook het verschil in de aandacht van PS voor het afwegingskader. In Gelderland is daarover gedebatteerd en in Overijssel nauwelijks.

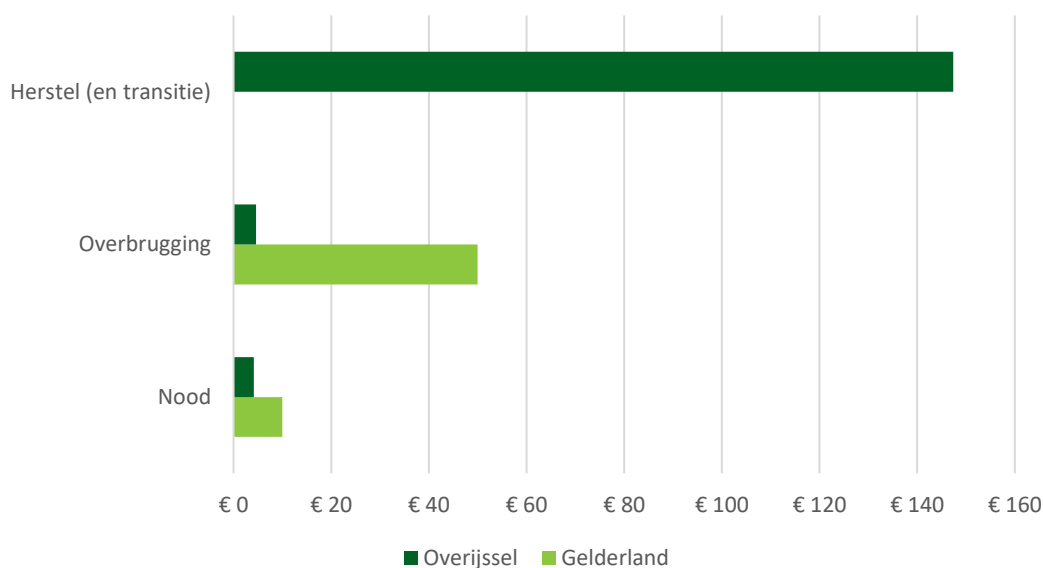
Of de vastgestelde kaders daadwerkelijk hebben bijgedragen aan de selectie van maatregelen is niet zondermeer vast te stellen. Wel zien we dat er verschillende keuzes zijn gemaakt in

maatregelen die gefinancierd worden uit de extra middelen. Zo heeft Overijssel middelen hieruit gereserveerd voor cofinanciering van Europese programma's en had Gelderland een subsidieregeling speciaal ter ondersteuning van gemeenten in de acute fase. Het naar voren halen van investeringen in de infrastructuur is een ander omvangrijk voorbeeld dat in Overijssel uit de coronamiddelen is gefinancierd en in Gelderland niet. Ook voor toekomstige crisissen zullen kaders nodig zijn en is het nu een mooi moment om stil te staan bij de waarde en bruikbaarheid ervan.

3. Wanneer wordt Corona een opgave als alle andere opgaven waar de provincie voor staat?

De provincies hebben voor de maatregelen een onderscheid gemaakt naar fases: nood, overbrugging en herstel. Overijssel zet de coronamiddelen vooral in op de overbruggings- en herstelfase (zie figuur 2). Dit betekent dat sommige maatregelen in 2020 nog niet gestart zijn en dat maatregelen nog een tijdje lopen, waarvan één zelfs tot en met 2027. In Gelderland zijn de extra middelen bedoeld voor de acute maar vooral voor de overbruggingsfase en daardoor anno 2021 grotendeels al uitgegeven. De invulling van de herstelfase loopt mee in het traject van de Midterm Review² en de integrale programmering daarna. Dit betekent dat er geen afzonderlijk budget voor Corona meer is voor de tweede helft van de coalitieperiode.

Figuur 2 Beschikbare bedragen Corona-aanpak per provincie (x miljoen)

Bron: Coronarekening Rekenkamer Oost-Nederland

De provincies maken dus een andere keuze als het gaat over de inzet op de fases nood, overbrugging en herstel en de looptijd van maatregelen. Bekend is dat Corona niet de enige grote maatschappelijke opgave is. Wanneer verliest Corona zijn status aparte en wordt het onderdeel van de gebruikelijke procedures?

² In de Midterm Review (MTR) wordt halverwege de bestuursperiode de balans opgemaakt. De uitkomst wordt gebruikt om de focus voor de komende 2 jaar te bepalen.

Tot slot

Met deze brief hebben we u onze reflecties op basis van de coronarekening gegeven. Op basis van uw eigen ervaringen zijn er vast nog veel meer reflecties te geven. Mocht er behoefte aan zijn dan willen we als Rekenkamer hier graag een sessie over begeleiden.

Met vriendelijke groet,
Rekenkamer Oost-Nederland

Michael Mekel
Voorzitter

Suzan Mathijssen
Secretaris-directeur